

«فرهیختگان» آثارراه‌یافته به جشنواره مستند فجر را بررسی می‌کند

تکرار حقیقت در فجر

مریم فضائی

خبرنگار گروه فرهنگ

مستند شاید تا چند سال پیش تنها به موضوعاتی همچون حیات‌وحش و حیوانات محدود می‌شُد، اما با گذر زمان و به لطف قدرت مستند در روایت وقایع و پاسخ دادن به پرسش‌های جامعه، این نگرش تغییر کرد. کم‌کم افراد متوجه شدند مستند فقط به این حوزه‌ها محدود نیست و می‌تواند به ابزاری

مستند «خط القعر»؛ روایتی از ریشه‌های یک جنگ تاریخی

نام مستند «خط القعر» با اشاره به مفهوم مرزی در رودخانه‌ها انتخاب شده است. «خط القعر» به عمیق‌ترین نقطه یک رودخانه گفته می‌شود که مرز طبیعی بین دو کشور را مشخص می‌کند و به هر دو طرف امکان استفاده عادلانه از منابع رودخانه را می‌دهد. اما در این مستند، این نام فقط یک مفهوم جغرافیایی نیست، بلکه به‌عنوان نمادی از تنش‌ها و چالش‌هایی به کار رفته که در طول تاریخ میان ایران و عراق جریان داشته است. رودخانه‌شط‌العرب (رودرود) سال‌ها موضوع اختلاف و درگیری میان ایران و عراق (و در گذشته امپراتوری عثمانی) بوده است. اما آیا جنگ هشت‌ساله فقط به‌خاطر این مرز آبی شروع شد؟ یا دلایل دیگری هم در پس آن قرار داشت؟ مستند «خط القعر» این پرسش‌ها را بررسی می‌کند و با استفاده از اسناد تاریخی، به چرایی وقوع و تداوم این جنگ می‌پردازد. فرشاد انکسائی، کارگردان مستند، با این دو سؤال اصلی کار خود را آغاز کرده است؛ چرا ایران و عراق وارد جنگ شدند؟ و چه عواملی باعث شد این جنگ این قدر طولانی شود؟ به گفته او، تاکنون مستدی جامع که به‌صورت صرفاً تاریخی به بررسی این موضوع پرداخته،

مستند «درباره مهرداد بهار»؛ اولین آرمیده در قطعه هنرمندان

آیا تا به حال برایتان سؤال شده که قطعه ۸۸ بهشت زهرا(س) چرابه «قطعه هنرمندان» معروف شد؟ این تغییر نام پس از درگذشت شادروان مهرداد بهار، نویسنده و پژوهشگر برجسته اسطوره‌شناسی، در ۲۲ آبان ۱۳۷۳ رخ داد. مهرداد بهار که فرزند ملک‌الشعراء بهار بود، با تألیفات کم‌نظیر خود در زمینه اساطیر فارسی، جایگاه ویژه‌ای در تاریخ فرهنگ ایران به‌دست آورد. او نخستین کسی بود که اسطوره‌های ایرانی را به شیوای علمی بررسی کرد و در کتاب «اساطیر ایران» منتشر ساخت. پیش از این، نگاه به اسطوره‌ها بیشتر به صورت غیرعلمی و بدون استناداردهای دانشگاهی بود و مهرداد بهار با دقت و وسواس علمی راه شناخت آن‌ها را به نمایش گذاشت.

مستند «روزگار احمد»؛ نگاه به فرمانده نظامی

مستند «روزگار احمد» با یک‌نژاد و ایلد به کل وقایع دفاع مقدس نگاه کرده‌است. طبق گفته‌های محسن اردستانی رستمی، انگیزه او از ساخت این مستند بیشتر روی تانکیک‌های جنگی شهید کاظمی، یکی از بزرگان نظامی ایران، متمرکز بوده است. رستمی اشاره می‌کند این مستند کمتر به ابعاد اجتماعی و انسانی شهید کاظمی پرداخته و بیشتر به جنبه‌های نظامی و حرفه‌ای او توجه دارد. او بر این باور است که معمولاً آثاری که درباره شخصیت‌های دفاع مقدس ساخته می‌شود، بیشتر به جنبه‌های احساسی و فردی آن‌ها پرداخته و کمتر به ویژگی‌های حرفه‌ای و جنگی این شخصیت‌ها توجه می‌شود. رستمی به‌عنوان یک متولد دهه ۶۰، به سراغ شخصیت شهید کاظمی رفته تا با ویژگی‌های جنگی او آشنا شود. او معتقد است در میان فرماندهان جنگ، شخصیت‌هایی مانند حاج‌احمد کاظمی کمتر مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یکی از دلایل مهم توجه رستمی به این شخصیت، نقل قولی از شهید سلیمانی است که گفته بود شهید کاظمی نخچه جنگ بود. به عبارتی، شهید کاظمی فارغ از ارتباط معنوی و صمیمیتی که با حاج‌قاسم داشت، یک شخصیت نخچه در عرصه جنگی به‌شمار می‌آمد؛ صفتی که تنها به افراد خاصی نسبت داده می‌شود و رستمی

«کیمیا»؛ قهرمان قصه خودش و دیگران

«دختر»، «زابل»، «کودکی» و «خوشونت خانگی»، همگی تصاویری خاص و متفاوت را در ذهن تداعی می‌کنند. برای روایت چنین داستانی زنانه، حضور یک کارگردان زن از اهمیت ویژه‌ای دارد. زهره احمدزاده، کارگردان مستند «کیمیا» معتقد است زندگی معمولی داشتن برای بسیاری از افراد چالشی است که بهای آن را پرداخته‌اند و کیمیا قهرمان قصه خودش است.س. به گفته کارگردان، یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها در روند تولید مستند، رضای کردن یکمباریما بر حضور جلوی دوربین و روایت زندگی اوست. او گروه‌های مختلفی تلاش کرده بودند رضایت او را جلب کنند، اما هیچ‌کدام موفق نشده بودند. پس از ملاقات با کیمیا در مشهد، پروژه به مسیری نو و متفاوت وارد شد. این ملاقات سرآغاز اتفاقات تازه‌ای بود و فضایی صمیمی میان تیم تولید و خانواده کیمیا شکل گرفت که نقش مهمی در پیشبرد پروژه داشت.

زهره احمدزاده درباره این همکاری گفت: «فضای نزدیک و دوستانه‌ای که با

«یک وجب خاک»؛ نمایی از لایه‌های پنهان زندگی

مستند «یک وجب خاک» داستانی را روایت می‌کند که با جست‌وجوی زنی به نام زهرا برای یافتن خانه‌ای جهت اجاره آغاز می‌شود. در جریان این جست‌وجو، اسرار زندگی او به‌تدریج آشکار شده و لایه‌های پنهان از حقیقت زندگی او بر ملا می‌شود. رویدادهای اصلی این مستند طی ۲۰ روز رخ می‌دهد و روند پژوهش و روایت آن مبتنی بر اکتشاف و شهود است، نه تحقیقات کتابخانه‌ای. هدف، کشف حقیقت و بررسی صحت گفته‌ها بوده‌ است که این مسئله گاهی مدیریت روند مستند را از کنترل سازندگان خارج می‌کرد. ایده اولیه این مستند از پیشنهاد کار در حوزه مسکن استیجاری شکل گرفت. در این مسیر سازندگان با زنی آشنا شدند که خود درگیر مشکلات مسکن بود و داستان زندگی او به‌تدریج به سوژه اصلی تبدیل شد. او با وجود مشکلات شخصی و ویژگی‌هایی

قدرتمند برای بازتاب واقعیت‌ها تبدیل شسود. در کنار جشنواره حقیقت که به‌عنوان اصلی‌ترین جایگاه برای معرفی و نمایش مستندهای مختلف شناخته می‌شود، جشنواره مستند فجر نیز به‌عنوان بخشی مستقل از بزرگ‌ترین رویداد سینمایی ایران، فرصتی دیگر برای مستندسازان فراهم کرد. سینمای مستند که همواره می‌تواند در ترسیم واقعیت یکی از کلیدی‌ترین ابزارها باشد، با اختصاص دادن بخشی ویژه در جشنواره فجر، جایگاه مهم‌تری پیدا کرده است. با ایجاد بخش مستقل مستند در جشنواره فیلم فجر، راهی تازه برای مستندسازانی

دغدغه‌هایشان فراتر از داستان‌پردازی است، گشوده شد. این بخش به آن‌ها این امکان را می‌دهد که با آثار خود، نه‌تنها در رقابتی سالم شرکت کنند، بلکه فضایی برای تحلیل و تأمل در موضوعات اجتماعی و فرهنگی مختلف پیدا کنند. با اعلام اسسامی ۱۱ مستندی که برای سیمرخ بلورین چهل و سومین جشنواره فیلم فجر رقابت می‌کند، نکته‌ای جالب توجه به چشم می‌آید. به‌نظر می‌رسد نگاه هیئت انتخاب به بخش مستند، آن‌طور که انتظار می‌رفت، چندان ویژه نبوده است؛ چراکه از میان ۱۱ مستند حاضر در جشنواره، ۹ تای آن‌ها قبلاً در

مستند «خیابان سوم ستول»؛ داستان ۵ دهه فوتبال ایران در جام جهانی

مستند «خیابان سوم‌ستول» با بیش از هزار دقیقه تصاویر و حواشی جمع‌آوری و پس از تدوین به یک مستند ۹۶ دقیقه‌ای تبدیل شده. این مستند روایتی جذاب از ۵ دهه حضور تیم ملی فوتبال ایران در جام‌جهانی ارائه می‌دهد. خیابان سوم‌ستول به سراغ تمام حاشیه‌ها و چالش‌هایی که تیم ملی در مسیر صعود به جام جهانی پشت‌سر گذاشته، رفته است؛ از اولین صعود در سال ۱۹۷۸ آرتزانتین تا آخرین حضور در جام جهانی ۲۰۲۲ قطر. به گفته کارگردان مستند «خیابان سوم‌ستول»، ایده ساخت این فیلم از سال‌ها پیش، حتی پیش از آغاز مستندسازی ورزشی در سال ۱۹۹۶، در ذهن او شکل گرفته بود. هدفش ارائه تصویری جامع از تاریخ و حواشی تیم ملی فوتبال ایران بود. این ایده دو سال پیش با مرکز گسترش سینمای مستند مطرح شد و پس از توافق، روند ساخت مستند بلند آغاز گردید. هدف اصلی او نشان دادن فراز و نشیب‌های فوتبال ایران و نقش افراد و نهادهای مختلف در صعودهای تاریخی به جام‌جهانی است. در تمام این سال‌ها، تیم ملی ایران همیشه با حواشی فراوانی دست‌وپنجه‌نرم کرده است؛ از چالش‌های وزارت ورزش و فدراسیون فوتبال گرفته تا دلسنازی‌های مربیان و بازیکنان. حالا این مستند، تمام این ماجراها را در قالبی جذاب و مستند برای تماشا آماده کرده. ایده ساخت این مستند از سال‌ها پیش، زمانی که مستندسازی ورزشی را در سال ۱۹۹۶

مستند «رخ»؛ نزدیک‌ترین زاویه به دنیای ذهنی

مستند «رخ» به کارگردانی سام کلاتری، نگاهی عمیق به زندگی و آثار علی اکبر صادقی، هنرمند برجسته ایرانی دارد. این فیلم، از طریق ترکیب هنری شگفت‌انگیز نقاشی‌های صادقی که از اسطوره‌های ایرانی، نمادگرایی و مدرنیته الهام گرفته‌اند، به دنیای ذهنی و بصری او می‌پردازد. صادقی که در آثارش به‌سبک سوررئالیسم و استفاده از عناصر خیال‌وویا وفادار مانده، در «رخ» خود را نه‌تنها به‌عنوان یک هنرمند بزرگ، بلکه به‌عنوان فردی حساس و عاشق معرفی می‌کند. این مستند با نمایش لحظات احساسی، همچون رابطه عاطفی او با همسرش و تفکراتش در خصوص زنان، به‌فیلمی عاطفی و احساسی تبدیل شده است. در کنار نمایش آثار هنری استاد صادقی، مستند از فضاهای رویا و خواب برای روایت استفاده می‌کند که با نگاه سوررئال او همخوانی دارد. اگرچه مستند در این بخش به خوبی به دنیای ذهنی صادقی نزدیک می‌شود، اما عدم ارائه تصویری کلی از جایگاه او در هنر ایران و جهان می‌تواند برای کسانی که پیش‌زمینه‌ای از هنر مند ندارند، کمی گیج‌کننده باشد. فیلم بیشتر به جزئیات زندگی و شخصیت هنرمند پرداخته

«شگرد»؛ نمای نزدیک از امید

مستند «شگرد» به کارگردانی جعفر صادقی، داستان تلاش‌های ۱۰ ساله جواد، مربی کشتی در منطقه محروم سیدآباد را به تصویر می‌کشد. جواد با ساخت یک باشگاه کشتی در این منطقه فقیرنشین، توانسته است بسیاری از جوانان را از مسیرهای انحرافی مانند اعتیاد دور کرده و آن‌ها را به ورزش کشی جذب کند. شاکردان او حالا به جوانی رسیده‌اند و آرزو دارند که روزی دوبنده تیم ملی را به تن کنند و در میان بین‌المللی به رقابت بپردازند. جعفر صادقی درباره چگونگی رسیدن به این سوژه گفته از طریق یکی از دوستانش به‌طور اتفاقی با این باشگاه آشنا شده و پس از چندین بازدید از باشگاه و گفت‌وگو با اهالی منطقه، متوجه جذابیت این استان شده است. وی افزود حدود یک سال را صرف آشنایی با بچه‌ها کرده و به آن‌ها فرصت داده تا با دوربین راحت باشند، تا در مراحل بعدی بتواند ساخت مستند را آغاز کند. فیلم عمدتاً به‌رودند تمرینات و مسابقات شاگردان باشگاه «اندیشه» می‌پردازد،

مستند «مرزهای خاموشی»؛ متال در ایران

مستند «مرزهای خاموشی» دومین اثر هاشملو است که، داستان همایون مجدزاده و گروه متال «کَهِت‌میان» را روایت می‌کند. این فیلم از یک سو به فعالیت‌های حرفه‌ای همایون و گروهش در دنیای موسیقی هوی متال ایران می‌پردازد و از سوی دیگر، به جنبه‌های روحی و چالش‌های شخصی او، از جمله ناکامی‌ها و بحران‌هایی که در طول سال‌ها با آن‌ها روبرو بوده، متمرکز است. «کَهِت‌میان»، گروهی پیشگام در عرصه موسیقی هوی‌متال ایران است که همایون مجدزاده به عنوان لیدر و مغز متفکر آن شناخته می‌شود. این گروه مدت‌ها پیش از سال ۱۳۸۸ در صحنه موسیقی راک و متال ایران فعالیت داشتند. کارگردان مستند، در جریان تولید فیلم «اسکور پوی» که به تاریخچه موسیقی راک ایران پرداخته بود، با همایون مصاحبه کرده و متوجه تفاوت‌های او با سایر گروه‌های فعال در صحنه شد. همایون به جای گله و شکایت، همیشه امید و انرژی مثبت در کارش داشت

«ضد قهرمان»؛ بازی بر لبه تیغ

مستند «ضدقهرمان» به بررسی یکی از بحث‌برانگیزترین شخصیت‌های تاریخ معاصر ایران، صادق خلخالی، می‌پردازد. این اثر، به‌طور ویژه تصمیمات جنجالی و اقدامات خلخاللی در دوران تصدی خود به عنوان اولین حاکم شرع پس از انقلاب را محور قرار داده و او را به‌عنوان نمادی از «عدالت انقلابی» یا به تعبیری دیگر «رفقتهای ضدقهرمان» به تصویر می‌کشد. یکی از نکات این مستند، توجه به نگاه نسل جدید به این پدیده تاریخی است. «ضدقهرمان» تلاش می‌کند خلأ دانشی و ابهامات

فرهنگستان

جشنواره حقیقت ارزیابی شده‌اند. نکته دیگری که در این میان قابل توجه است، این است که از یکی از این مستنها، «شاهین لیل» به کارگردانی و تهیه‌کنندگی نصرالله محمدی ایازی، اطلاعات دقیقی در دسترس نیست. این رویدادها نشان‌دهنده اهمیت روزافزون سینمای مستند در فضای سینمایی ایران است و به‌ویژه در جشنواره فجر فرصتی فراهم کرده تا این بخش از سینما جایگاه ویژه‌تری پیدا کند؛ پس انتظار می‌رود اهالی مستنددوست و مستندساز هم نگاهی ویژه و به این بخش داشته باشند.

شروع کرد، در دهنم بود. همیشه می‌خواستم اثری بسازم که فوتبال ایران را به‌صورت کامل نشان دهد. دو سال پیش، این ایده را با مرکز گسترش سینمای مستند مطرح کردم و پس از توافق، تصمیم به ساخت این مستند بلند گرفتیم. هدف اصلی، بررسی نقش وزرای ورزش و رؤسای فدراسیون فوتبال در صعود تیم ملی به جام‌جهانی بود. در همین راستا، تمام جام‌جهانی‌هایی که ایران در آن‌ها حضور داشته، بررسی شد. برای این مستند، با چهره‌هایی مثل مصطفوی، صفایی‌فرهانی، دادکان، کفایشیان و عزیز خادم‌گفت‌وگو کردیم. البته تلاش کردیم وزرای ورزش دوره‌های مختلف را هم در این مستند دخیل کنیم، اما دوزیر ورزش و یک فدراسیون تمایلی به صحبت نداشتند. یکی از جذاب‌ترین بخش‌های این مستند، نگاه رؤسای جمهور به فوتبال است. در این بخش، نقش واکنش‌های آن‌ها نسبت به تیم ملی بررسی شده است؛ مثلاً حضور محمود احمدی‌نژاد در اردوی تیم ملی یابی علائگی برخی رؤسای جمهور به فوتبال. مستند «خیابان سوم‌ستول» با پرداختن به تمام این جزئیات، تصویری کامل از فراز و نشیب‌های فوتبال ایران در مسیر صعود به بزرگ‌ترین رویداد فوتبالی جهان ارائه می‌دهد. این اثر فرصتی است برای تماشای پشت‌صحنه تاریخ فوتبال ملی و داستان‌هایی که شاید کمتر شنیده شده‌اند. این اثر در هجدهمین جشنواره سینماحقیقت به نمایش درآمد.

چهارشنبه ۲۶ دی ۱۴۰۳

شماره ۴۳۳۰

FARHIKHTEGAN DAILY.COM

FARHIKHTEGAN ONLINE

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان

© ۲۰۲۵ فرهنگستان